

Jakub CZERWONKA* (UMCS w Lublinie, Polska)

Zainteresowania Jagiellonów w Czechach (Interests of the Jagellons in Bohemia)

Abstract: *The article presents the dynastic policy of the Jagiellonians towards the Kingdom of Bohemia. It shows Jan Długosz's attitude towards the assumption of the Czech throne by the Jagiellons, offered by the Hussite legation. It illustrates the perception of the ruler and his surroundings of the events related to the Hussite revolution in the Czech Kingdom.*

Key words: Jagiellons, Jan Długosz, Hussites, Władysław Jagiełło, Kazimierz Jagiellończyk, dynastia

Streszczenie: *Artykuł przedstawia politykę dynastyczną Jagiellonów, ukierunkowaną w stronę Królestwa Czech. Ukazuje stosunek Jana Długosza do objęcia przez Jagiellonów tronu czeskiego, oferowanego przez poselstwo husyckie. Obrazuje postrzeganie władcy oraz jego otoczenia wydarzeń związanych z rewolucją husycką w Królestwie Czeskim.*

Słowa kluczowe: Jagiellonowie, Jan Długosz, husyci, Władysław Jagiełło, Kazimierz Jagiellończyk, dynastia

W 1386 roku gdy Władysław Jagiełło poślubił władczynię Królestwa Polskiego Jadwigę rozpoczął się nowy okres dynastyczny w Polsce. Jednakże przed zaślubinami podważano wybór Jagiełły na małżonka Jadwigi w kraju oraz za granicą. W Koronie nie brakowało przeciwników wyboru Jagiełły, byli oni zwolennikami wyboru kandydata z mazowieckiej linii Piastów. Poza granicami Królestwa Polskiego, powstawanie nowej dynastii odbierane było niechętnie, a także jako przeciwieństwo polityki dynastycznej panującej w krajach zachodnioeuropejskich¹. Ponadto Zakon Krzyżacki przejawiał otwartą wrogość do nowego króla Królestwa Polskiego. Gdy w 1399 roku umarła Jadwiga Andegaweńska w kraju zapanował kryzys wewnętrzny, zakwestionowano wówczas pozycję Jagiełły jako króla małżonka. Wydarzenia te doprowadziły do zmiany relacji między Władysławem, a Witoldem. W 1401 roku dążono do powiązania polityki Królestwa Polskiego z Wielkim Księstwem. Zabiegi te spowodowały zaognienie stosunków z Zakonem Krzyżackim i woj-

* jakub.czerwonka97@gmail.com; Uniwersytet Marii Curie Skłodowskiej w Lublinie

¹ FAŁKOWSKI 2015: 22-24.

nę w latach 1409-1411. Pokonanie Zakonu pod Grunwaldem doprowadziło do wzmocnienia pozycji Władysława Jagiełły². Gdy na Węgrzech zmarła siostra Jadwigi – Maria, żona Zygmunta Luksemburskiego, podważono jego prawo do dalszego sprawowania władzy. Wyodrębniła się opozycja, która w 1401 roku zaproponowano Jagielle tron węgierski. Nie było to wykonalne w owym czasie lecz doprowadziło to do wzmocnienia pozycji polskiego władcy na arenie międzynarodowej³. Wspomniane wyżej zwycięstwo w bitwie pod Grunwaldem, stawiało Jagiełłę jako idealnego partnera dla opozycji węgierskiej oraz czeskiej przeciwko panowaniu Zygmunta Luksemburczyka⁴. Należy też zauważyć, że po bitwie tej zrodziła się legenda zwycięstwa nad Zakonem Krzyżackim, co miało być przejawem skutecznej i silnej monarchii. Doprowadziło to do wzrostu atrakcyjności dynastii jagiellońskiej.

W 1420 roku Władysław Jagiełło otrzymał propozycję przyjęcia korony czeskiej. Inicjatywa ta wyszła z kręgów husyckich i była spowodowana sporami wewnętrznymi. Przedstawił to Jan Długosz w swoich kronikach „Po odbytych zjeździe w Łęczycy król polski Władysław przybył do Wolborza. Tam przyjeżdżając do Jego Królewskiej Mości posłowie Królestwa Czeskiego, a mianowicie: Hynek z Waldensteinu⁵, Alesz z Wrzeszczowa⁶, dwu rajców praskich: Szymon⁷ i Staniczka⁸, nadto kapłani: Jan zwany kardynałem⁹ i Piotr Anglik¹⁰ oraz inni panowie czescy wysłani przez Kruszyne¹¹ i Boczka¹². Kiedy dopuszczono ich do głosu, przedstawiają oni treść swego poselstwa w następujący sposób: „Najjaśniejszy królu! Choć po śmierci naszego króla Waclawa nasze znakomite poselstwo pokornie prosiło króla rzymskiego i węgierskiego Zygmunta, by przybył do Czech jako dziedzic Królestwa Czeskiego i następca tronu przyjął rządy nad Królestwem Czeskim, on jednak odwiedziony od tego nęcącą doradą naszych wrogów, Niemców, [...] Jeżeli zatem jest rzeczą miłą i przy-

² FAŁKOWSKI 2015: 28.

³ FAŁKOWSKI 2015: 27.

⁴ FAŁKOWSKI 2015: 29.

⁵ Hynek z Waldensteinu, syn Henika z Vysoke i Anny, zwolennik umiarkowanego husytyzmu. Walczył pod Usti w 1426 roku. W 1427 roku przeszedł na stronę Katolików, został zamordowany podczas rozruchów w Pradze. Długosz 1985: 132.

⁶ Alesz z Wrzeszczowa – rycerz czeski, przedstawiciel umiarkowanego nurtu ruchu husyckiego. Po Lipanach, jeden z zarządców Królestwa Czeskiego.

⁷ Simon lub Szymon z Hrasti – zwany również Szymonem od Białego Lwa, jeden z najbardziej wpływowych rajców praskich.

⁸ Staniczka lub Mikes Staniczka – rzeźnik, rajca praskiego Starego Miasta.

⁹ Jan zwany Kardynałem – współpracownik Husa, mistrz Uniwersytetu Praskiego, od 1404 roku, a także jej reprezentant na Soborze w Konstancji.

¹⁰ Piotr Anglik – Piotr Payne, zwolennik nauk Wiklefa, mistrz Uniwersytetu Oxfordzkiego, profesor Uniwersytetu Praskiego od 1417 roku. Zaprzeczał transsubstancji, uważany był za jednego z najwybitniejszych teologów husyckich. W czasie rewolucji przystał do „sierotek” i taborytów.

¹¹ Hinko Kruszyna lub Hynek Křusina z Lichtenburka – możnowładca czeski, syn najwyższego burgrabiego Jana Krušiny z Lichtenburka. Długosz 1985: 131.

¹² Boczek lub Boček młodszy z Kunštátu i Podiebradów – szlachcic pochodzący z rodu Kunstat. https://cs.wikipedia.org/wiki/Bo%C4%8Dek_mlad%C5%A1%C3%AD_z_Pod%C4%9BBrad „Boček mladší z Poděbrad byl šlechtic, který pocházel z významného rodu pánů z Kunštátu”. [dostęp 26.06.2019r.]

jemną dla Waszej Królewskiej Mości przyjęcie panowania i rządów nad Królestwem Czeskim, ofiarowujemy je także w imieniu wszystkich panów, rycerzy i mieszczan, panów i poddanych tegoż królestwa, bylebyś tylko swą królewską obietnicą zapewnił, że nas będziesz bronił od najazdów wrogów i obiecał praktykować z nami artykuły naszej wiary, mianowicie: komunię pod obydwoma postaciami, publiczne wyznawanie grzechów, swobodę głoszenia przez wszystkich słowa Bożego i zabranie kościołom i klerowi dóbr doczesnych. [...] Bo nasz wspólny wróg, król Zygmunt po zniszczeniu Królestwa Czeskiego albo przynajmniej po wprowadzeniu w nim niepokoju, będzie dążył do zniszczenia twojego Polskiego Królestwa, skoro już wcześniej przez swój niegodziwy i niesprawiedliwy wobec twego Najjaśniejszego Majestatu i twego Królestwa wyrok we Wrocławiu zdradził się, [...] Krzyżaków na zgubę twoją i twojego Królestwa i wszelkimi możliwymi do wymyślenia, podstępными sposobami, jak tylko może, przygotowuje posiłki swoich wojsk do walki z tobą”¹³. Na propozycję tę Władysław Jagiełło się nie zgodził. Warunkował to tym, że Królestwo Polskie jest dla niego wystarczające, a także tym, że nie może przyjąć kraju pełnego herezji wraz z ich artykułami wiary potępionymi przez Kościół Katolicki¹⁴.

Król Polski, Władysław Jagiełło dwukrotnie otrzymywał propozycję objęcia tronu Królestwa Czeskiego. Po raz drugi miało to miejsce w 1421 roku, lecz odmówił on po raz kolejny. Wówczas posłowie czescy skierowali swoją propozycję do Witolda. Ten jednak nie dał im jednoznacznej odpowiedzi¹⁵. Długosz przedstawia to w następujący sposób: „[...] wysuwając różne prośby, propozycje i obietnice, wywierają nacisk na wielkiego księcia litewskiego Aleksandra Witolda, błagając go aby, skoro jego brat, król Władysław ociąga się przyjęciem Królestwa Czeskiego, on raczył je przyjąć. A Aleksander Witold nie dawszy wówczas żadnej zdecydowanej odpowiedzi, przez cały rok trzymał posłów czeskich w niepewności. Żeby zaś nie wydawało się, że całkowicie odrzuca ich propozycję, umacnia ich w nadziei. „Chociaż mnie wystarcza moja własność, Wielkie Księstwo Litewskie, i nie potrzebuje potęgi i bogactw Królestwa Czeskiego, [...] Ja nawet w wypadku przyjęcia Królestwa Czeskiego nie zamierzam bynajmniej ani bronić, ani przestrzegać głoszonych przez was artykułów wiary. I chociaż jestem świeżym wyznawcą wiary chrześcijańskiej i nowym księciem, ani nie pozwolę kalać waszą zgubną nauką przyjętej przez mnie wiary ani jej przepisów, bo chcę we wszystkim stosować się do zasad i zwyczajów powszechnego Kościoła”¹⁶. W wyżej zacytowanym fragmencie, Długosz przedstawia Władysława Jagiełło oraz Witolda jako władców chrześcijańskich, którzy kuszeni nowym władztwem nie poddają się, ponadto próbują oni odciągnąć Czechów od herezji, którą głoszą. Stawiają też swój warunek, że jeżeli odejdą od nauk Husa to jeden z nich zasiądzie na tronie Królestwa Czeskiego.

¹³ Długosz 1985: 145.

¹⁴ Długosz 1985: 149.

¹⁵ NIKODEM 2016: 172.

¹⁶ Długosz 1985: 151-152.

Należy również zauważyć, że sam Władysław Jagiełło próbował znaleźć sojusznika w rozwiązaniu sprawy krzyżackiej w cesarzu Zygmuncie Luksemburskim. Jako, że wcześniejsze próby nie dochodziły do skutku, Polski władca postanowił wykorzystać sprawę Czeską, z którą cesarz nie potrafił sobie poradzić. Polski monarcha wysłał więc posłów do Luksemburczyka w celu uzyskania pomocy cesarza w walce z Krzyżakami. Posłowie polscy ukazują króla Władysława jako obrońcę wiary, który chce wyprowadzić Czechów z herezji. Zarzucają oni również cesarzowi, że nie dotrzymuje on obietnic „[...] A ponieważ Twój Najjaśniejszy Majestat (byśmy mówili już za jego zezwoleniem) w niczym nie dotrzymał swoich obietnic zarówno złożonych przy układzie z naszym królem, jak i powtarzanych później raz po raz i ociągał się z daniem osobistej pomocy przeciw Krzyżakom i wniwecz obracały się zawsze twoje, czynione przez ciebie naszemu królowi obietnice, choć ponawiane często pod przysięgą [...]”¹⁷. Posłowie ponadto przekazali żądania jakie wysuwał Jagiełło wobec cesarza za pomoc w stłumieniu czeskiej herezji, na początku w sposób pokojowy lecz gdy próba zakończy się niepowodzeniem, król Polski jest gotów ruszyć na Czechy wraz z cesarzem, aby zbrojnie przywrócić czystość wiary. Żądania Władysława Jagiełły wobec cesarza to: przekazanie pod panowanie polskiego władcy całego Śląska do czasu aż czescy poddani ukorzą się przed Zygmuntem. Natomiast gdy Czesi przyjmą panowanie Zygmunta, ten pomoże królowi polskiemu w pokonaniu Krzyżaków. Jeżeli jednak cesarz nie przyszedłby z pomocą, to Śląsk zostałby we władaniu polskiego monarchy jako zadośćuczynienie¹⁸.

Kazimierz Jagiellończyk to kolejny władca z dynastii Jagiellonów, który był blisko zdobycia korony czeskiej. Już w 1438 roku, jeszcze jako trzynastoletni książę został wybrany przez część Czechów na króla. Król Władysław zwołał wtedy zjazd w Nowym Mieście, aby podjąć decyzję wraz z możnymi. Uznano wówczas, że Królestwo Czeskie jest skażone heretyckimi naukami, a ponadto Czesi posiadają legalnego władcę w postaci Albrechta II. Jednakże postanowiono, aby wysłać młodego Kazimierza do Czech. Długosz w swym dziele opisuje to tak „[...] Bo w razie gdyby uzyskał na drodze pokojowej dwa sąsiadujące z Królestwem Polskim królestwa, mógłby jako Niemiec bardziej szkodzić Królestwu Polskiemu Z tego zatem względu i to mając na uwadze, Kazimierz przyjmuje Królestwo Czeskie na wspomnianym zjeździe w Nowym Mieście. Także król Władysław dla przeprowadzenia wyboru swego rodzonnego brata posyła do Czech dwu Wojewodów Królestwa: poznańskiego Sędziwoja Ostroroga¹⁹ i sandomierskiego Jana z Tęczyna²⁰, ludzi rozsądnych i przezornych dając

¹⁷ Długosz 1985: 156-157.

¹⁸ Długosz 1985: 156-157.

¹⁹ Sędziwój Ostroróg herbu Nałęcz (ok. 1375-1441) – wojewoda poznański od października 1406 do 1441 roku; w latach 1426-1432 był starostą brzesko-kujawskim, a następnie starostą generalnym Wielkopolski. Syn kasztelana santockiego Dzierśława Grocholi i jego żony Burnety. GAŚSIOROWSKI, TOPOLSKI 1981: 539.

²⁰ Jan z Tęczyna herbu Topór (ur. między 1408–1410 – zm. 6 lipca 1470) – kasztelan krakowski w latach 1459-1470, wojewoda krakowski w latach 1438-1459, wojewoda sandomierski w latach 1437-1438,

im znaczne i silne wojsko.[...]”²¹. Długosz relacjonuje konflikt możnych w sprawie objęcia tronu czeskiego przez Kazimierza Jagiellończyka. Przedstawiane są podstawowe argumenty o heretyckim charakterze państwa, a także posiadanie przez Królestwo Czeskie legalnego władcy. Objęcie tronu czeskiego przez młodego Kazimierza miało być zabezpieczeniem Królestwa Polskiego przed ewentualnym niebezpieczeństwem ze strony dwóch królestw rządzonych przez Albrechta II.

Kazimierz Jagiellończyk prowadził politykę, której celem było rozszerzenie wpływów dynastycznych. Był to projekt odwołujący się do idei porozumienia trzech monarchii. Często okazywało się, że przeszkodą bywali sami synowie Kazimierza. Przykładem może być rywalizacja Władysława i Jana Olbrachta o tron węgierski w 1490 roku. Władysław Jagiellończyk, syn Kazimierza został wybrany na króla czeskiego w 1469 roku. Wcześniej Kazimierz Jagiellończyk próbował przejąć władzę w Królestwie Czeskim, lecz zbliżył się do tego dopiero gdy tron Czech objął Jerzy z Podiebradów, który na początku zabiegał o przyjaźń z królem polskim. W zamian zatwierdził pełne prawa dziedziczenia tronu czeskiego przez Kazimierza Jagiellończyka i jego synów, lecz miało to nastąpić dopiero po śmierci Jerzego²². Następnie Jerzy z Podiebradów prosił Kazimierza Jagiellończyka, aby ten podjął próbę pojednania go ze Stolicą Apostolską. Zakończyło się to tym, że w 1469 roku król czeski uznał, że władzę po nim obejmie Władysław Jagiellończyk²³. W polityce dynastycznej Kazimierza Jagiellończyka zabrakło zdecydowania w działaniach przez niego podejmowanych. Król Kazimierz oszczędzał na wydatkach wojennych oraz i traktował synów niczym pionki na szachownicy co doprowadziło do tego, że jego syn Władysław, faktyczną władzę w Królestwie Czeskim objął w 1471 roku czego zwieńczeniem była koronacja Władysława na króla Czech²⁴. Ponadto Kazimierz Jagiellończyk nieudolnie próbował obsadzić na tronie węgierskim swojego drugiego syna, Kazimierza.

Władysław Jagiellończyk, kiedy objął tron węgierski, zaczął odstępować się od polityki ojca i Jana Olbrachta. Władysław bronił się przed swoimi braćmi, podejmował działania, które miały na celu ochronę jego władztwa od północy. Król Czech i Węgier silniej związał się z Habsburgami, którzy mieli mu pomóc w ustabilizowaniu sytuacji wewnętrznej i ujarzmieniu magnaterii. W 1515 roku doszło w Wiedniu do zjazdu trzech monarchów: Władysława Jagiellończyka, Zygmunta Starego i cesarza Maksymiliana Habsburga. Ustanowiono na nim zasady dziedziczenia na tronach państw. Dalekosiężnym skutkiem tego porozumienia była późniejsza utrata wpływów w Królestwie Czech oraz na Węgrzech na rzecz Habsburgów.

kasztelan wojnicki w latach 1435-1437, opiekun ziemi krakowskiej w latach 1434-1436, starosta lubelski w latach 1434-1438, kasztelan biecki w latach 1433-1435

²¹ Długosz (2009) *Roczniki, czyli kroniki sławnego Królestwa Polskiego. Księga XI- XII*. Warszawa.

²² NIKODEM 2016: 173.

²³ NIKODEM 2016: 175.

²⁴ FAŁKOWSKI 2015: 34-35.

Polityka oparta na koncepcji trzech tronów we władaniu jednej dynastii upadła. Z kolei idea rozszerzania wpływów na nowe regiony i prowincje straciła rozpęd. Wynikało to z braku podejmowania skutecznych działań. Udało się to zrealizować w państwach, które już wcześniej ciągnęły ku Koronie. Należy zauważyć, że władza Jagiellonów opierała się na grze dyplomatycznej oraz ambicjach dynastii.

Bibliografia

Źródła

Długosz J. (1985) *Roczniki, czyli kroniki sławnego Królestwa Polskiego Księga XI, Księga XII*, red. GAWEŁDA S., KAMIŃSKI A., KOWALCZYK M., KOZŁOWSKA-BUDKOWA Z., MIKUCKI S., PE-RZANOWSKI Z., PIERADZKA K., PLEZIA M., TURKOWSKA D., SEMKOWICZ-ZAREMBINA W., Warszawa.

Długosz J. (2009) *Roczniki, czyli kroniki sławnego Królestwa Polskiego. Księga XI- XII*. Warszawa.

Opracowania

FAŁKOWSKI W. (2015) *Jagiellonowie w Europie Środkowej*, [W:] red. MROZOWSKI P. TYSZKA P. WĘCOWSKI P. *Europa Jagiellonica 1386-1572 sztuka, kultura i polityka w Europie Środkowej za panowania Jagiellonów*, Warszawa.

NIKODEM J. (2016) *Jan Długosz o stosunkach polsko-czeskich w czasach husyckich*, [W:] red. KOR-CZAK L. KOWALSKI M. D. WĘCOWSKI P. *Jan Długosz (1415-1480) Życie i dzieła*, Kraków.

GĄSIOROWSKI A., TOPOLSKI J. (1981) [red.]: *Wielkopolski Słownik Biograficzny*. Warszawa-Poznań: Państwowe Wydawnictwo Naukowe, 1981: 539..

Jak cytować: Czerwonka, J. (2021). Zainteresowania Jagiellonów w Czechach. *Officina Historiae* 4, 9-14.

© 2021 The Author(s). This open access article is distributed under a Creative Commons Attribution (CC-BY) 4.0 license.